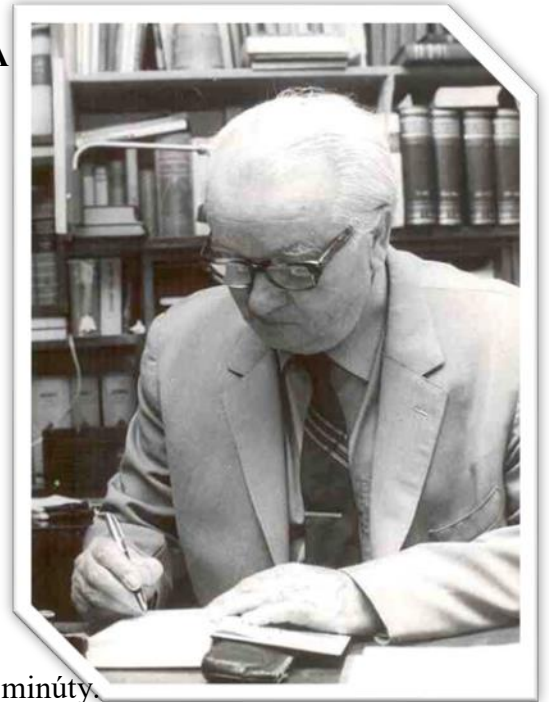

SLOVENSKÁ LITERATÚRA PO ROKU 1945 – PRÓZA

- téma druhej svetovej vojny

ALFONZ BEDNÁR

KOLÍSKA

Novela patrí do súboru štyroch noviel pod názvom Hodiny a minúty. Dej sa rozvíja retrospektívne – cez spomienky hlavných postáv. Kulisu celého deja novely tvorí dunivý zvuk kolísky.

Alfonz Bednár bol prvým autorom, ktorý sa snažil zrušiť čiernobiely obraz povstaleckých hrdinov. V tejto novele kriticky zachytil aj priebeh súdnych procesov na začiatku 50-tych rokov a obdobie združstevňovania.

Dej novely začína v roku 1952. **Zita Černeková** počúva v rádiu priamy prenos zo súdneho procesu s tzv. triednymi nepriateľmi. Jedným z obvinených je aj Jozef Majerský – podľa prokurátora kulak, sabotér a zradca. **Majerský** sa bráni obvineniam, tvrdí, že je nevinný. Jedným zo svedkov je i Zitin manžel, **Mišo Černek** bývalý veliteľ partizánskej skupiny. Má dosvedčiť, že Majerský ušiel od svojej jednotky s úmyslom zradiť partizánov Nemcom. Predseda súdu číta Černekovu výpoveď. Zita ju počúva s hnevom a odporom, lebo vie, že obvinenia sú nepravdivé. Spomenie si na strašnú noc pred siedmimi rokmi.

Bolo to v roku 1945. Zita bola doma sama s dieťaťom. Mišo Černek bol veliteľom partizánskej skupiny, nemala o ňom žiadne správy. Dedinu obsadili Nemci a tých, ktorí pomáhali partizánom, zabili – medzi nimi ženy aj deti – a ich domy podpálili.

Zita mala choré dieťa, kolísala ho v kolíske.

Do domu zrazu vošiel Majerský, chcel požiadať o pomoc. Zita, napriek tomu, že sa veľmi bála, ukryla Majerského v izbe.

Majerský sa k partizánom pridal z vypočítavosti, vedel, že po vojne sa budú ceniť všetci, ktorí bojovali proti Nemcom. Keď sa mu zapálili oči a mal veľké bolesti opustil skupinu. Vošiel do domu na kraji dediny, nevedel, že tam býva Zita, ani to, že je manželkou Miša Črneka.

Až teraz si uvedomil, že svojím činom dostal do nebezpečenstva Zitu, ktorej ublížil pred niekoľkými rokmi.

Zita mu pripravuje jedlo a tiež si spomenula na minulosť. Na začiatku vojny s matkou pracovali v Čechách na majeri, kde bol šafárom Majerský. Podvádzal so zásobami jedla, klamal Zitu, že si ju vezme. Keď čakala dieťa, aby sa jej zbavil „dal“ ju robotníkovi Janovi Ragalovi a udal ju a jej matku, že kradnú z kuchyne. Zita prišla o dieťa, Ragala ju bil, nakoniec zomrel pri prestrelke s políciou. Zita sa vydala za Miša Črneka a začali bývať v tomto dome, ktorý si sám postavil.

Zita kolísala dieťa, zvuk kolísky upútal nemeckého dôstojníka, pripomínal mu zvuk mlyna, v ktorom vyrastal.

Nemci vošli do chalupy, veliteľ a jeho vojaci si robili posmech zo Zity, trápili ju, musela stále kolísať dieťa, močom ho chceli pokrstiť. Keď videla, že Nemci chcú jej alebo synovi ublížiť, zobrala ho do náručia a vbehla do izby, volajúc Majerského na pomoc. Majerský však ušiel cez okno a Nemci vybehli za ním. O chvíľu doniesli troch ranených a dvoch mŕtvych Nemcov. Priviedli Majerského, ktorý sa vzdal, napokon naložili ranených a mŕtvych do auta a aj s Majerským odišli.

Zita (opäť rok 1952) s manželom počúva prenos zo súdneho procesu. Majerského odsúdili na 12 rokov väzenia, konfiškáciu majetku a vysťahovanie manželky a synov z okresu. Zita vyčíta mužovi, že svedčil proti Majerskému. Mišo sa bráni, k výpovedi ho prinútili. Na súde však povedal pravdu, ale túto výpoveď už nevzali do úvahy, nebola ani v rádiu – sudca prečítal tú pôvodnú. Zita nevie, či môže veriť mužovi, obáva sa, že vypovedal proti Majerskému z pomsty a zo žiarlivosti, lebo vedel, že Zita sa za neho vydala iba z núdze.

KOLÍSKA

ŽÁNER: novela (psychologická)

DRUH: epika

FORMA: próza

PROSTREDIE: dedinské

TÉMA: odhalenie psychiky hlavných postáv postavených do hraničnej situácie a na pozadí partizánskeho boja

OBDOBIE: obdobie klérofašistickej Slovenskej republiky (nemecká okupácia)

- súčasť zbierky noviel **Hodiny a minúty**
- súbor 4 noviel – vojnové obdobie, SNP ako hraničná existenčná situácia, vojna a jej tragický dosah na osudy postáv
- pásmová kompozícia (konfrontácia minulosti a prítomnosti)
- novela **Kolíska** – autor odкрýva psychológiu, pocity, výčitky svedomia, spomienky

KOMPOZÍCIA: striedanie niekoľkých časových rovín, retrospektívne rozprávanie